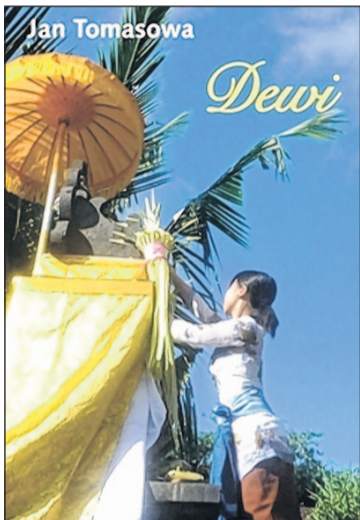

Een „liefdevolle roman over liefde en vergiffenis tot over de grenzen van de dood” noemt hij zijn debuut ‘Dewi’. Jan Tomasowa, opgegroeid in Barneveld en voormalig opbouwwerker bij de Molukse stichting Ina Ama in Lunteren, schreef het vanuit een grote liefde voor de cultuur en de bewoners van het Indonesische eiland Bali.

Door Jan Kas
Foto: Uitgeverij Amarisa

Jan Tomasowa. „Balinezen zijn trots op hun cultuur.”

Liefde en vergiffenis tot over de grenzen van de dood

De passie van de sensuele mysterieuze Balinese vrouw Dewi voor docent Hans en de allesoverstijgende toewijding van Hans' vrouw Anna zijn de voornaamste thema's in 'Dewi'. Het verhaal speelt zich af op Bali, „het exotische, magische eiland van goden en demonen, het laatste paradijs op aarde”, aldus Jan Tomasowa. In de roman beschrijft hij invoelend verschillende aspecten van de Agama Hindu Bali, de hindoe-cultuur op Bali: de kleurrijke crematies, de nachtelijke apendans in tempel Uluwatu en vechthansen strijdend op leven en dood.

„Beide vechthansen springen hoog de lucht in. Een halve meter boven de grond trekt de linkerhaan zijn rechterpoot met het vlijmscherpe mes naar achteren en stoot daarna met een snelle beweging krachtig zijn poot naar voren. Het mes dringt diep in het lichaam van zijn tegenstander. In de arena pakt de scheidsrechter de overwinnaar van het hanengevecht op en tilt met zijn rechterhand de vechthaan hoog boven zijn hoofd. Het bebloede, dunne stalen mes aan de poot van de haan glinstert in het zonlicht. Bloed druppelt langs het lemmet van het mes op de hand van de scheidsrechter. De scheidsrechter kijkt omhoog naar het beeld met het meedogenloze gelaat van de god van het hanengevecht in de nis van de tempelmuur, legt zijn hoofd in zijn nek en schreeuwt een paar keer heel hard 'gesaaaal, gesaal.'”

„Deze roman heb ik altijd al willen schrijven”, zegt Tomasowa. „Al meer dan dertig jaar kom ik geregeld op Bali. De cultuur, de tolerantie en de vriendelijkheid van de Balinese bevolking spreken me enorm aan.” De oud-Barnevelder weet zich deelgenoot van een eeuwenoude traditie. „Bali en de Molukken hebben

een cultuur van verhalen vertellen. Mijn vader vertelde ook graag. Hij is al meer dan dertig jaar overleden, maar nog herinner ik me zijn verhalen. Ik vertel ook verhalen, door ze op te schrijven. Al vertellend worden normen en waarden doorgegeven. De hoofdpersonen Hans, Anna, Dewi en alle andere personen in de roman bestaan of bestonden in het echte leven niet, ik heb wel veel van mijn ervaringen op Bali verwerkt. Zo heb ik gezien hoe mensen elkaar vergeven en liefdevol met elkaar omgaan in de laatste fase van hun leven, voordat het te laat is en het niet meer kan. In de personages zijn vaak verscheidene personen verweven. Zo is guerrillaleider Pak I Agung samengesteld uit vijf mensen. Hij zegt in de roman: 'Je ergste vijanden vergeven maakt veel positieve krachten in je ziel los. Liefde en vergiffenis zijn machtige krachten, die littekens in onze ziel kunnen helen'. Alle 80-plussers die ik op Bali heb gesproken koesteren net als Pak I Agung geen enkele haat jegens Nederland, al hebben ze van die kant tijdens de politioenele acties eind jaren veertig veel ellende ondervonden.”

[Dewi vecht met de demon die bezit heeft genomen van haar nicht Sri]: „Met koortsige, behekste ogen kijkt het meisje Dewi doordringend aan. Plotseling valt ze als een roofvogel aan. Met haar lange, scherpe nagels probeert zij het gezicht van Dewi open te krabben. Dewi tilt haar rechter, halfgebogen been omhoog, draait zich half om en maakt met haar armen afwerende bewegingen. Sierlijk danst Dewi om het meisje heen. Ze voert al dansend schijnaanvallen uit. Maar ook het meisje begint krijgend snel en wild te dansen. Dewi wil haar nictje geen pijn doen, maar haar wel afmatten. Steeds probeert ze haar te ontwijken. Maar in een snelle uitval krijgt het meisje

Dewi toch te pakken. Haar vlijmscherpe nagels krabben het gezicht van Dewi open. Bloed stroomt van haar gezicht. Met een duivelse uitdrukking op haar gezicht grijpt ze diep grommend Dewi's keel vast en probeert haar te wurgen.”

„De School met de Bijbel aan de Schoutenstraat, meester De Jong was de bovemeeester. Ik zie het nog levendig voor me.” Jan Tomasowa, geboren in Klakah, een dorpje op het Indonesische eiland Java, groeide op in Barneveld, in woonoord De Biezen. Zijn Molukse opa was op Java een rijke advocaat. In Surabaya trouwde hij, een christen, met de dochter van een Madurees, islamitisch dorpsvoofd. Vader Tomasowa diende als militair bij het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger. Tijdens de Japanse bezetting verbleef hij bijna drie jaar als gevangene in een interneringskamp op Java. In 1951 kwam het gezin Tomasowa naar Nederland.

Jan Tomasowa leidde een avontuurlijk leven. Als hippie zwierf hij drie jaar lang door Nederland en andere Europese landen. Jarenlang was hij werkzaam in Indonesië, onder andere als ontwikkelingswerker en trainer voor ontwikkelingsorganisaties, 'projectevaluator' voor de Belgische ontwikkelingsorganisatie FADO en onderzoeker voor de Nederlandse overheid. Samen met zijn vrouw Dolly Hitipeuw werkte hij voor arme vissers en boeren op Lombok en Irian Jaya. Als stafdocent van de post-hbo-opleiding ontwikkelingsamenwerking van de Hogeschool Zeeland in Vlissingen begeleidde Tomasowa vele jaren op het Molukse eiland Ambon Nederlandse studenten die stage liepen bij de Pattimura-universiteit en organiseerde hij samen met de universiteit seminars over plattelandsontwikkeling. Tomasowa verblijft graag op zijn „geliefde” Bali. „Als je als buiten-

lander de Balinese cultuur probeert te begrijpen en van het prachtige eiland geniet, bieden Balinezen vaak hun vriendschap aan. Ze zijn trots op hun cultuur en vinden het dan een eer om jou in te wijden in hun religie en jouw kennis van de onzichtbare en magische wereld van goden, demonen en heksen te vergroten.”

Met Bali voelt Tomasowa zich zo verbonden dat hij met zijn vrouw, zijn kinderen en Balinese vrienden heeft afgesproken dat hij na zijn overlijden op het eiland wordt gecremeerd. „Op het strand op Noord-Bali steekt een priester een prachtige houten sierboot met mijn as, foto's van mijn vrouw, kinderen en naaste familieleden, boeken en gedichten in brand. Het sierbootje is vervaardigd door een bevriende Balinese kunstenaar. De priester laat het brandende vaartuig te water en de zeestroom draagt het in de richting van de ondergaande zon. Heel ver weg achter de horizon zinkt het brandende bootje

Romandebuut
oud-Barnevelder
Jan Tomasowa

langzaam naar de bodem van de zee en mijn as zal zich over het zeewater verspreiden.”

◆ Jan Tomasowa, *Dewi*, uitgeverij Amarisa Amsterdam, 120 pagina's, via internet te bestellen op www.jantomasowa.nl, €14,95. De roman wordt zondag 8 mei om 15.30 uur gepresenteerd bij de Molukse stichting Ana-Upu, Van der Duijn van Maasdamstraat 18 in Lunteren, met medewerking van beeldend kunstenaar Phil Metiary en lokale musici.